УДК 378.147: 004

Шульська Наталія Миколаївна
кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціальних комунікацій
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна
nat_sh@ukr.net

Матвійчук Наталія Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент кафедри аналітичної економіки та природокористування
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна
talja-wnu@rambler.ru

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЕФЕКТИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВИКЛАДАЦЬКО-СТУДЕНТСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У статті на прикладі викладання навчальної дисципліни «Редакторська майстерність» (2015–2016 навчальний рік) проаналізовано доцільність використання соціальної мережі «Вконтакте» як ефективного середовища для викладацько-студентського спілкування. Досліджено комунікативну роль викладача і студентів у процесі викладання / опанування курсу з використанням спільноти «Редакторська майстерність». На основі результатів опитування учасників спільноти – студентів напряму підготовки «Видавнича справа та редагування» Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки з'ясовано, що така форма організації навчального процесу в позааудиторний час є ефективною для студентів. Доведено, що вона розширює комунікаційну складову, є зручною під час виконання самостійної роботи з курсу, надає можливість отримання додаткових консультацій, робить навчання доступним, неформальним, інтерактивним і креативним.

Ключові слова: соціальна мережа; інформаційно-комунікаційні засоби; ефективне навчальне середовище; викладацько-студентська комунікація.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Основне завдання вищої школи – не лише навчати, а й виховувати людину інноваційного типу мислення, конкурентоспроможного фахівця, який уміє ухвалювати правильні рішення, якому властиві мобільність, креативність, лідерські здібності, здатність працювати в команді тощо. Це передбачено і в «Національній стратегії розвитку освіти на 2012–2021 роки», серед основних завдань якої є «забезпечення умов для розвитку сучасних засобів навчання (навчально-методичних, електронних, технічних, інформаційно-комунікаційних тощо) [18]. Першорядна роль вищої освіти має бути спрямована на пошук нових моделей організації навчального процесу через застосування інформаційно-комунікаційних технологій, а також створення ефективного середовища для якісної комунікації між викладачем і студентом. У наш час перед двома суб'єктами навчального процесу – тим, хто навчає, і тим, кого навчають, поставлені такі умови: усебічний доступ до інформаційного забезпечення, гнучкість роботи, надоперативність в передаванні й отриманні знань, можливість вчити і навчатися дистанційно, бути комунікабельним й обізнаним з новітніми інформаційними технологіями.

Про важливість використання в організації навчання новітніх засобів засвідчують щорічні результати соціологічного опитування, яке вже декілька років поспіль проводить лабораторія соціологічних досліджень у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки (м. Луцьк). Поміж інших ознак викладацької майстерності (особисті якості, нетрадиційні методики, креативність тощо)

© Н. М. Шульська, Н. М. Матвійчук, 2017.

студенти віддають перевагу застосуванню викладачем у навчальному процесі інформаційних технологій.

Попри це, сучасний викладач має бути не лише добре фаховопідготовленим і блискуче знати дисципліну, але також мобільним, активним учасником соціального і мережного життя студентів. Серед інформаційно-комунікаційних компетентностей, якими повинен володіти той, хто навчає, доречно акцентувати увагу на таких (за Д. Бодненком): володіння навичками інформаційної навігації; уміння користуватися комплексом можливостей інформаційного середовища; знання специфіки роботи з інформаційними ресурсами (базами даних, інформаційними службами); уміння активно використовувати комунікаційні можливості комп'ютерних мереж [1, с. 29–30].

У створенні ефективного середовища для викладацько-студентської комунікації як важливої складової навчального процесу важливу роль відіграють соціальні мережі. Якраз вони є найбільш популярними сервісами молодіжної комунікації, обміну думками й отримання інформації.

У дослідженні *викладацько-студентську комунікацію* визначено як спілкування між викладачем і групою студентів у процесі викладання / опанування навчальною дисципліною. Під *ефективним середовищем* розуміємо навчальну сферу, діяльність у якій приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект.

Соціальну електронну мережу (далі – *соціальна мережа*) розглядаємо як «віртуальний майданчик, що забезпечує своїми засобами спілкування, підтримку, створення, розбудову, відображення та організацію соціальних контактів, у тому числі й обмін даними між користувачами й обов'язково передбачає попереднє створення облікового запису» [6, 15]. Це «інтерактивний, багатокористувацький веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі, автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом» [22, с. 159].

Використання соціальних мереж як комунікаційного майданчика дозволяє організувати самостійну роботу студентів у позааудиторний час. Адже методично правильне й цілеспрямоване залучення до навчального процесу онлайнових сервісів має «потенціал розвитку саморегульованого самостійного навчання, оскільки навчання за допомогою засобів електронних соціальних мереж є активним, динамічним, основаним та керованим студентами» [12, с. 90]. Окрім того, «застосування сервісів мережних технологій як сучасного освітнього інструментарію сприяє підвищенню якості навчального процесу, формуванню медіаінформаційної грамотності суб'єктів освітньої діяльності, що дозволяє швидко реагувати на нові вимоги інформаційного суспільства» [14, 51]. Закордонна практика теж переконує в цьому: результати дослідження, проведеного у США, засвідчують, що більш успішні ті студенти першого курсу, які в навчанні послуговуються інформаційно-комунікаційними технологіями, зокрема соціальними мережами [24, с. 288]. Проте аби справді викладач і студент працювали на результат, викладачем має бути методично правильною організованою робота в соціальних мережах, оскільки «однією з найбільших проблем методистів у створенні навчального матеріалу для такого виду ресурсів як соціальні мережі є розуміння цілей навчання в певному контексті, тобто використання належної моделі, стратегії, тактики для створення такого завдання, що відповідало б інтересам та зацікавленням студентів» [6, 15].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з глобальною інформатизацією суспільства у цілому і навчального процесу зокрема, появою великої кількості соціальних мереж, активізацією у них молодшого покоління, передовсім учнів і студентів, останнім часом зросло зацікавлення до соціальних мереж як

інноваційної комунікаційної технології, надзвичайно перспективної в навчальному процесі.

Історико-аналітичний огляд розвитку соціальних мережних технологій і перспектив їхнього використання у навчанні здійснила О. Пінчук [17]. Серед дидактичних переваг соціальних мережних сервісів дослідниця вказала на такі: доступ до великого обсягу інформації і систематизованому досвіду інших людей; організація активного комунікаційного процесу; конструювання нових знань; формування досвіду спільної діяльності [17, с. 29].

Освітні можливості соціальних мереж представлено в розвідках Р. Гуревича [2], С. Золотухіна [5], С. Івашньової [6], А. Клименко [8], О. Коневщинської і С. Литвинової [9], Ф. Майнаєва [11], О. Павліченко [16] та ін. Окрім навчальних цілей, соціальні мережі доцільно використовувати і для здійснення соціально-педагогічної роботи (Н. Олексюк і Л. Лебеденко [15]).

Про доцільність застосування мережного навчання у вищій школі зазначено у дослідженнях А. Фещенка [20], І. Чернова [21], О. Щербакова і Г. Щербини [22] та ін. Серед низки переваг мережної комунікації в навчально-виховному процесі ВНЗ Р. Гуревич диференціює такі: обмін відомостями, спілкування між групами, які знаходяться на відстані; реалізація творчого потенціалу; читання і коментування новин, різноманітних відомостей, матеріалів; обговорення питань і тем; опублікування й отримання потрібних відомостей про розклад занять, навчання, завдання та ін.; значний діапазон сервісів, різноманітність форм комунікації, обмін цікавими і корисними посиланнями на інші ресурси; можливість групової діяльності, спільне планування і наповнення навчального контенту; постійна взаємодія студента і викладача в мережі у зручний для них час та організація індивідуальної роботи з кожним студентом; наявність мобільної версії сторінок тощо [2, с. 30].

Соцмережеву роль в аспекті викладання конкретного циклу дисциплін дослідили Д. Бодненко (журналістських) [1], Ю. Єчкало (фізичних) [4], І. Карпа (філологічних) [7], Г. Кучаковська (інформатичних) [10] та ін. Н. Тверезовська, С. Мигович акцентували увагу на ролі і місці соціальних мереж у формуванні освітньо-інформаційного середовища аграрних університетів [19], а Л. Манюк осмислила педагогічну проблему використання соціальних мереж у навчальному процесі медичних вищих навчальних закладів [12].

Важливим у цьому питанні є і зарубіжний досвід (див. Н. Барнс і А. Лескаульт [24], Дж. Ауді П. Бато і Д. Марціал [23] тощо). Зокрема Ю. Дюлічева звернула увагу на специфіку використання соціальних мереж у коледжах та університетах США [3].

Комунікативний аспект соціальних мереж у сучасному суспільстві в кандидатській дисертації дослідив О. Лещенко [13]. Автор цілком виправдано співставляє соціальні мережі із засобами масової комунікації, зазначаючи, що за критерієм періодичності, доступності, фінансовому критерію мережна комунікація є найбільш ефективною в сучасному комунікативному просторі [13, 4].

Зважаючи на посилення упродовж останніх років зацікавлень соціальними мережами в контексті їхнього використання в навчальному процесі як на рівні загальноосвітніх шкіл, так і ВНЗ, проте дотепер відсутні комплексні дослідження, присвячені аналізу соціальних мереж як ефективного навчального середовища, у якому здійснюється комунікація між викладачем і студентами в позааудиторний час. Важливо довести позитивну роль соціальних мереж як ефективного засобу подолання будь-яких комунікативних бар'єрів між суб'єктами навчальної діяльності, що, у свою чергу, підвищує рівень виконання самостійної роботи студентів і сприяє кращому засвоєнню навчальної дисципліни. Необхідно на власному досвіді дослідити роль у цьому процесі викладача і студента, проаналізувати ефективність такої інноваційної практики,

з'ясувати переваги і недоліки навчання через платформу соцмереж, вказати на перспективи зазначеної методики в навчанні студентів конкретної спеціальності. Це зумовлює актуальність нашої розвідки.

Мета статті – проаналізувати доцільність використання можливостей соціальної мережі «Вконтакте» під час викладання навчальної дисципліни «Редакторська майстерність» для студентів редакторських спеціальностей; дослідити комунікативну роль викладача і студента в цьому процесі; довести, що соціальні мережі є ефективним середовищем для викладацько-студентської комунікації у позааудиторний час, а також зручною формою для організації самостійної роботи студентів.

Матеріалом для пропонованої розвідки став інтерфейс спільноти «Редакторська майстерність», розміщений у соціальній мережі «Вконтакте». Оскільки предмет викладався у 5 і 6 семестрах для студентів напряму підготовки «Видавнича справа та редагування» Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, тому в педагогічному експерименті залучено період 2015–2016 навчального року.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час організації і проведення дослідження було використано як загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення), так і вузькоспеціалізовані. Зокрема, загальнонаукові методи застосовано в ході теоретичного опрацювання української і зарубіжної наукової бази, пов'язаної з темою дослідження. Здійснено також вивчення й узагальнення педагогічного досвіду підвищення якості процесу навчання студентів редакторських спеціальностей шляхом створення мережного комунікативного середовища між викладачем і студентами. Методами спостереження й педагогічного експерименту послуговувалися у використанні соціальної мережі в процесі вивчення курсу «Редакторська майстерність». Методом анкетування студентів 3 курсу напряму підготовки «Видавнича справа та редагування» було підтверджено результати успішного застосування соціальної мережі під час опанування навчальним предметом.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Попри стереотипи, які склалися в українському суспільстві, коли соціальні мережі розглядають лише однобічно як майданчик для розваг, неформального спілкування між друзями, «марного витрачання часу» тощо, коли часто говорять про негативний вплив віртуального життя підлітків, усе ж важливо поглянути на соціальну мережу як освітній потенціал, дидактичний континуум, комунікативне середовище в навчальному процесі.

Соціальні мережі, що виступають також медійним середовищем, є потужними онлайновими ресурсами, оскільки надзвичайно розширюють інформативні канали, виступають мультимедійним простором, що може бути використаний для організації завдань в ігровій формі.

Під час проведення експерименту щодо особливостей використання соціальної мережі в навчанні студентів редакторських спеціальностей ми обрали таку форму роботи, при якій можливості соціальної мережі використовували як комунікативні інструменти для спілкування між викладачем і студентом у позааудиторний час. Такий спосіб комунікації мав навчальну мету, адже дозволяв викладачу надавати необхідні консультації щодо виконання завдань самостійної роботи чи інших типів робіт.

Цю форму роботи зі студентами було використано у п'ятому та шостому семестрах (2015–2016 навчальний рік) під час викладання дисципліни «Редакторська

майстерність» для студентів 3 курсу напряму підготовки «Видавнича справа та редагування» у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки. Із цією метою в соціальній мережі «Вконтакте» було створено спільноту з ідентичною назвою предмету (режим доступу: https://vk.com/club103212899, див. рис. 1).

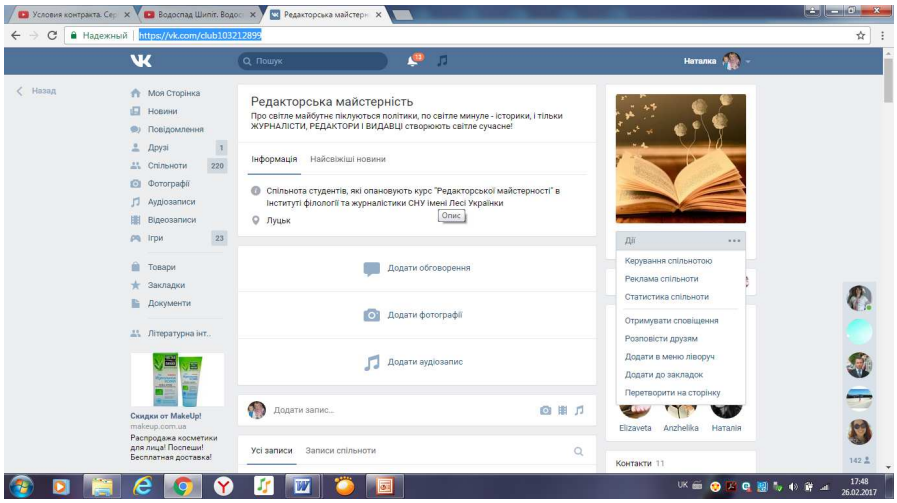

Рис. 1. Скриншот спільноти предмету «Редакторська майстерність» у соціальній мережі «Вконтакте»

Зважаючи на те, що мережа «Вконтакте» має неукраїнське походження, їй усе ж було надано перевагу для створення інтерфейсу дисципліни у зв'язку з такими причинами: по-перше, ця соціальна мережа універсальна, вона реалізує різні технологічні можливості; по-друге, більшість студентів, які брали участь у проведенні експерименту, зареєстровані саме в ній; по-третє, що найголовніше, ця спільнота має неформальний характер, що, безсумнівно, допомогло б подолати комунікативні бар'єри, якщо раптом такі виникли. Окрім того, додаткові інструменти згаданої соціальної мережі дозволяли створювати інтерфейс спільноти відкритим або закритим, вільно розміщувати новини, робити їх явними чи прихованими, що теж сприяло налагодженню успішного й цілеспрямованого спілкування між усіма учасниками.

Спільнота «Редакторська майстерність», що охоплювала 14 учасників – студентів, які опановували курс, та керівника спільноти (викладача дисципліни), стала віртуальною навчальною лабораторією. Адже в ході вивчення курсу ця спільнота успішно зреалізувала такі надважливі комунікативні функції як для викладача, так і для студентів:

✓ «*Систему миттєвих повідомлень*»: у будь-яку пору доби відбувалося формальне і неформальне спілкування в навчальних цілях у режимі реального часу між такими учасниками спільноти: студент-викладач, студент-студент, студент-інший фахівець, студент-соцмережевий друг тощо.

✓ «*Безперервний чат*»: декілька учасників спільноти могли одночасно вступати в комунікацію як із викладачем, так і одне з одним у режимі реального часу.

✓ «*Нескінченний форум*»: здатність мережної спільноти предмету давати можливості створювати нові теми, коментувати й обговорювати повідомлення інших користувачів, брати участь у навчальній дискусії, заповнювати стрічку власним матеріалом або цікавими новинами, коментувати навчальні доробки своїх колег зі спільноти та ін.

✓ «*Щоденник-блог*»: віртуальна сторінка спільноти дозволяла розміщувати та доносити до всіх учасників-підписників інформацію щоденного та робочого характеру,

оперативні повідомлення, оголошення, афіши тощо (інформація про екскурсії в Старе місто, у Музей книги, про можливість долучитися до безкоштовного онлайн-курсу, розклад навчальних занять, розподіл балів із предмету).

✓ «*Сам собі редактор*»: ця функція соціальної мережі сприяла тому, що студенти могли редагувати власні матеріали, розміщувати потрібні й видаляти непотрібні.

✓ «*Вікі-довідник*». Таку особливість мала соціальна спільнота через те, що дозволяла розміщувати корисні гіперпосилання на інші сайти і джерела, вміщувати в собі велику кількість найрізноманітнішої інформації і навчальних матеріалів через систему «вікі».

✓ «*Мультимедійність»* як ефективна властивість створеної нами соціальної спільноти дозволяла сформувати креативне навчальне середовище, перетворити спільноту на інформаційно-комунікаційну технологію через можливість розміщувати мультимедійні елементи – відео-й аудіофайли, фотогалерею, фотоальбоми тощо.

Під час викладання навчальної дисципліни «Редакторська майстерність» було доведено позитивну роль соціальної мережі «Вконтакте» у формуванні ефективного інформаційного середовища для успішного спілкування між викладачем і групою студентів через подані нижче етапи організації навчання.

1. *Підготовка до аудиторних навчальних занять через онлайн-мережу*. Важливою умовою цього процесу стало створення якісного навчального контенту завдяки формуванню ґрунтовної теоретичної і практичної бази з предмету. Сторінка аналізованої спільноти дозволила на так звану «стіну» завантажувати файли, що вміщували навчальні комплекси предмету в різних форматах – Word, Pdf, PowerPoint, Excel, WinDjView тощо, а також архівовані документи та навчальні відео-, аудіоматеріали. Усі учасники спільноти, що опановували курс «Редакторської майстерності», безперешкодно могли завантажити на комп'ютерний пристрій чи мобільний телефон понад 30 файлів – навчальних матеріалів: підручників і посібників з видавничої справи, літературного редагування, правопису, стилістики, культури української мови, методичні посібники, робочу навчальну програму, інформацію про розподіл балів та ін. Студенти під час підготовки до аудиторних практичних занять мали змогу працювати з мультимедійним контентом: переглядали відео-майстер-класи відомих українських та іноземних медійників, відеоуроки від знаних редакторів, аналізували телевізійне мовлення через відеопрограми українських телеканалів, на слух редагували журналістські аудіотексти. Зручним було те, що студенти з цим матеріалом могли працювати у будь-який час доби, маючи до нього вільний доступ.

Креативним підходом у навчанні майбутніх редакторів стала організація «віртуального редагування». Оскільки онлайн-спільнота дозволяла розміщувати матеріали через гіперпосилання на інформацію інших сайтів, тому викладачем була створена своєрідна віртуальна «редакторська майстерня», яка мала формат вікі-довідника, адже вміщувала посилання на журналістські тексти регіональних інтернет-видань («Конкурент», «Волинські новини», «Таблоїд Волині», «Район. Луцьк». «ВолиньPost»). Такий формат став дуже зручним й економним, адже студенти завжди мали тексти для редагування «перед очима», не витрачали часу і коштів на друк матеріалів до навчальних занять. Розміщення матеріалів у соціальній спільноті і підготовка до їх використання – важлива складова не лише аудиторного навчання, але й самостійної роботи студентів в позааудиторний час.

2. *Організація власне процесу самостійного навчання через інтернет-інструменти*. Однією з ключових умов створення успішної моделі вивчення дисципліни «Редакторська майстерність» стало формування спільного комунікативного середовища між викладачем і студентами, де кожен виконував вагому і рівноцінну роль. Викладач виступав організатором, модератором, який розробляв і подавав

інструктаж до кожного навчального завдання. Студенти ж, у свою чергу, були виконавцями, творцями цікавого інформаційного продукту, активними учасниками навчального віртуального майданчика, що перетворився на професійне співтовариство редакторів-фахівців. Така форма роботи дозволила розглянути важливі теоретичні і прикладні питання з різних кутів зору. Нерідко під час вивчення курсу виникала цікава дискусія між учасниками спільноти щодо певної навчальної проблеми, а широкі можливості мережного спілкування дозволяли залучати фахівців галузі, колег з інших кафедр тощо, що спряло виходу комунікації за рамки аудиторії і навчальної програми. Це не лише розширювало світогляд студентів, а також мотивувало їх до навчання.

Спільнота «Редакторська майстерність» під час вивчення однойменного курсу була використана як додаткова до аудиторних занять форма взаємодії викладача і студентів. Наприклад, після отримання завдання і короткої словесної інструкції від викладача на навчальній парі щодо створення власного журналістського продукту на сторінці («стіні») спільноти було розміщено докладні методичні покрокові рекомендації виконання цього завдання (тема, обсяг, критерії оцінювання, вимоги до оформлення, термін виконання тощо). Потім кожен студент самостійно працював над завданням, а його кінцевий варіант – журналістський матеріал на певну тему – розміщував на «відкритій стіні» в утвореній спільноті. Виконане завдання було доступне як викладачеві, який міг відкрито, привселюдно його коментувати, аналізувати та оцінювати, а також іншим учасникам спільноти, які мали змогу бачити його рівень виконання, порівнювати зі своїм, визначати всі позитивні і негативні сторони. Таке навчання стало результативним, адже не лише сформувало у студентів здатність самоорганізації, критичне мислення, оцінну функцію, взаємодію та співпрацю, але також дозволяло вчитися на власних і чужих помилках. Викладач у цьому процесі координував і консультував, аби студенти могли виконати поставлене завдання на найвищому рівні. Велика відповідальність у такій формі навчання полягала насамперед на викладача, який повинен був продумати чітку структуру курсу, щоб підлаштувати її до мережного вивчення дисципліни; сформулювати конкретні завдання, чітко й миттєво усунути будь-які комунікативні перешкоди чи проблеми, які виникали під час спільної роботи зі студентами.

У цьому контексті велике значення мало інформаційне забезпечення навчального процесу, адже якраз соціальна мережа стала ефективним засобом для спрощення інформаційного наповнення курсу, оскільки всі необхідні навчальні матеріали були розміщені у вільному доступі через Інтернет, що дозволило зробити вивчення дисципліни прозорим, динамічним та ефективним. Цьому сприяла також форма мережної комунікації, адже наявність стрічок «Новини» і «Головна» дозволяла всім користувачам-студентам вчасно ознайомлюватися з оновленим навчальним матеріалом, які розміщував викладач у процесі опанування конкретної теми.

Переваги мережної форми позааудиторної роботи зі студентами вбачаємо в тому, що вона сприяє формуванню довірливих стосунків із викладачем, адже наявність так званої «зони досяжності» дозволяє студентові звернутися за консультацією чи питанням до викладача в будь-який час, незалежно від того, чи є в цей день заняття, чи ні. У соціальній мережі також можливо проводити опитування щодо особливостей вивчення навчального предмету в цілому чи конкретної теми зокрема, розвивати навчальні дискусії, застосовувати ігрові елементи тощо.

На підтвердження того, чи справді з погляду студентів ефективно використовувати таку форму комунікації з викладачем у позааудиторний час із навчальною метою було проведення анкетування серед студентів. Респондентами стали 14 учасників спільноти «Редакторська майстерність» – студентів-третьокурсників напряму підготовки «Видавнича справа та редагування», які опановували навчальну

дисципліну у 2015–2016 навчальному році. Результати опитування були розподілені так: на запитання «Чи вважаєте Ви доцільним спілкування з викладачем через соціальну мережу «Вконтакте» в позааудиторний час із навчальною метою?» 95 % – відповіли «так»; 4 % – сказали «не зовсім»; 1 % – дали негативну відповідь (див. рис. 2).

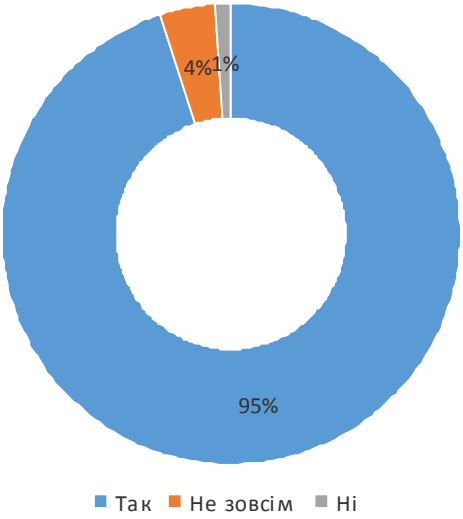

Рис. 2. Результати опитування щодо доцільності спілкування з викладачем через соціальну мережу «Вконтакте» в позааудиторний час із навчальною метою

Щодо переваг використання соціальної мережі «Вконтакте» під час виконання самостійної роботи з курсу «Редакторська майстерність» студенти вказали на такі: зручність і доступність – 72 %; неформальність 12 %; інтерактивність і креативність 8 %, самоорганізованість 5 %; спільна діяльність 3 % (див. рис. 3).

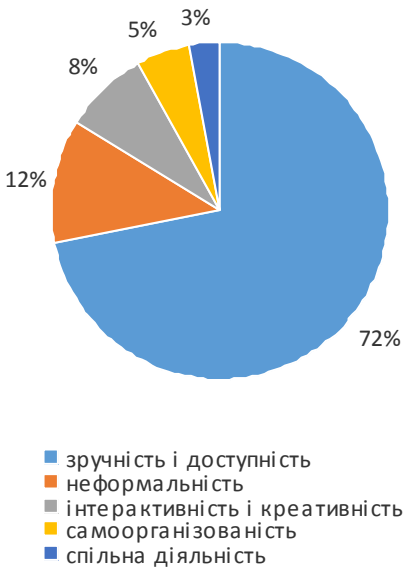

Рис. 3. Результати опитування щодо визначення переваг використання соціальної мережі «Вконтакте» під час виконання самостійної роботи з курсу «Редакторська майстерність»

3. *Оцінна функція викладача в онлайн-мережі*. З метою формування ефективного комунікативного навчального середовища в мережі викладач бере на себе роль не лише організації, модерування, консультування з дисципліни, а також того, хто оцінює рівень отриманих знань студентами. Сторінка спільноти «Редакторська майстерність» стала спільною робочою зоною для викладача і студентів. Адже, як уже було сказано, тут були оприлюднені завдання до виконання модульних робіт і самостійної роботи з предмету, журналістські тексти для контрольного редагування, методичні рекомендації щодо їхнього виконання та створення власних проектів, а також критерії оцінювання кожного із завдань і розподіл балів із курсу. Така форма роботи імпонувала студентам, адже вони заздалегідь могли спланувати свій час щодо виконання певного контрольного заходу чи творчого завдання. Окрім того, що електронна мережа ставала областю для підготовки і розміщення змістової частини модульних і самостійних завдань, вона, безсумнівно, була корисним організаційним інструментом: з одного боку дозволяла обмежити часові рамки виконання завдання, з іншого, – сприяла вільному переміщенню завдання від студента до викладача (перший міг відправити матеріал у зручний для нього час, другий також міг перевірити завдання, не обмежуючись певними часовими межами). Цьому сприяла можливість соцмереж: миттєві повідомлення, швидкий обмін файлами, мультимедійний супровід, коментування, необмежений доступ.

Функція «відкритої стіни» спільноти дозволяла викладачеві залишати свій коментар щодо правильності / неправильності виконаного студентом завдання. Ці коментарі мали характер додаткових консультацій, адже вміщували аналіз допущених помилок і фахове пояснення до кожного зауваження. Студенти безперешкодно могли лишати власні коментарі щодо згоди / незгоди з позицією викладача з приводу аналізу їхніх робіт, в іншому випадку – писати етикетні формули подяки. У зв'язку з цим могли виникати навчальні дискусії-форуми, що робило спілкування з викладачем вікритим і доступним.

Використання соціальної мережі «Вконтакте» у викладанні навчальної дисципліни «Редакторська майстерність» показало, що застосування такої форми спілкування зі студентами дало позитивні результати, адже студенти могли оперативно отримувати навчальну інформацію, оскільки, як засвідчили спостереження, були активно в онлайні, особливо у вечірній час. Результати проведених опитувань, про які говорилося вище, показали, що студенти схвалюють мережну форму навчальної співпраці з викладачем, оскільки мали змогу постійно з ним взаємодіяти, виконувати завдання онлайн навіть тоді, коли хворіли, працювали, не перериваючи при цьому навчальний процес. Це розширювало комунікаційну складову між викладачем і студентом, адже якщо в аудиторії учасники навчального процесу зустрічалися один–два рази на тиждень, то з використанням соціальної мережі це за бажанням викладача і студента було можливим щодня у будь-який час доби.

Завдяки створенню сприятливого комунікативного середовища зі сторони як викладача, так і студента, який працював у домашній атмосфері, де не було будь-якого психологічного тиску з боку інших, який перебував із викладачем «обличчя в обличчя», був зреалізований індивідуально-особистісний підхід як важливий компонент організації процесу навчання. Завдяки праці викладача і студентів вдалося створити власний навчальний контент, простір для творчих задумів і самореалізації. На проаналізованому прикладі застосування соціальної мережі під час викладання дисципліни ми побачили, як з особистих профілів усіх учасників спільноти було побудоване освітнє індивідуальне співтовариство.

Серед комунікативних переваг використання соціальних мереж у навчанні необхідно зупинитися на таких: можливість побачити, хто в певний момент перебуває в

мережі, і вступити з ним у діалог; вільне, неформальне, комфортне спілкування, адже здійснюється у безпечних для користувача умовах; комунікація завжди двостороння, оскільки існує той, хто передає інформацію, і той, хто її отримує.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, аналіз застосування можливостей соціальної мережі «Вконтакте» в процесі викладання курсу «Редакторської майстерності» для майбутніх редакторів дозволяє зробити такі висновки.

Потрібно розглядати соціальну мережу не лише як розважально-комунікативний засіб взаємодії між людьми, але також як великий освітній потенціал, інтерективний майданчик – основу інноваційного навчального процесу із застосуванням сучасних інформаційних технологій. Використання позитивних сторін соціальних мереж (зручність, велика інформативність, вседоступність, неформальність, психологічний комфорт) дозволяють сформувати ефективне середовище для здійснення успішної комунікації між викладачем та студентом у позааудиторний час, долають будь-які бар'єри в обмеженості доступу до навчання, роблять його нестандартним і цікавим, створюють сприятливий психологічний клімат для оволодіння знаннями. Таку форму навчальної діяльності позитивно оцінюють самі студенти, які серед переваг навчання за допомогою соціальних мереж відзначають такі, як інтерактивність, безперервніть навчального процесу, зручність, широкий доступ до інформації тощо, а серед особливостей спілкування з викладачем через соціальну мережу виділяють такі, як можливість додаткового консультування, неформальність, доступність, одночасність спілкування з іншими.

Спілкування викладача зі студентами через соціальні мережі в навчальних цілях не лише індивідуалізує віртуальний навчальний простір студента, але й змінює соціальну роль викладача: він стає помічником, товаришем, наставником. Безсумнівно, що за такою формою організації навчального процесу майбутнє, оскільки використання соціальних мереж як одного з найпопулярніших сервісів проведення часу студентами надасть вищій освіті більшої мобільності, інтерактивності, доступності, креативності, що, у свою чергу, підвищить мотивацію до навчання, істотно вплине на якість результатів пізнавальної діяльності студентів.

Перспективи подальших досліджень. Перспективним у цьому напрямку дослідження можуть бути подальші студії щодо вивчення особливостей застосування соціальних мереж у навчальному процесі як однієї з технологій дистанційної освіти, апробація очно-онлайнового навчання на прикладі інших дисциплін і залучення до педагогічного аналізу студентів інших спеціальностей. Цікавими були б спостереження і порівняння ступеня використання соціальних мереж як платформи для навчання в українських ВНЗ і закордонних університетах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бодненко Д. М. Использование социальной сети Facebook для обучения будущих журналистов / Д. М. Бодненко, Д. О. Ященко, Я. О. Борщ // Науковий вісник інноваційних технологій. – 2012. – № 1. – С. 29–35.
2. Гуревич Р. С. Формування освітнього інформаційного середовища для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : [монографія] ; за заг. ред. д-ра пед. наук, проф., члена-кореспондента НАПН України Р. С. Гуревич. – Вінниця : Планер, 2015. – 426 с.
3. Дюлічева Ю. Ю. Досвід використання соціальних мереж у коледжах та університетах США / Ю. Ю. Дюлічева // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 19 (254). – Ч. І. – С. 245–250.
4. Єчкало Ю. В. Використання соціальних мереж у навчанні фізики / Ю. В. Єчкало // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики : зб. наук. пр. : в 3-х т. – Кривий Ріг : Вид. відділ КМІ, 2013. — Вип. XI. – Т. 2 : Теорія та методика навчання фізики. – С. 70–75.

5. Золотухин С. А. Роль социальных сетей в информатизации образования [Электронный ресурс] / С. А. Золотухин // Дискуссия : политематический журнал научных публикаций. – Режим доступа : http://www.journal-discussion.ru/publication.php?id=120.
6. Івашньова С. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті / С. Івашньова // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2. – С. 15–17.
7. Карпа І. Використання веб-сторінок та соціальної мережі Facebook у процесі навчання англійської мови / Ірина Карпа // Актуальні питання гуманітарних наук : зб. наук. пр. – 2015. – Вип. 12. – С. 267–272.
8. Клименко О. А. Социальные сети как средство обучения и взаимодействия участников образовательного процесса / О. А. Клименко // Теория и практика образования в современном мире : материалы Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, февраль, 2012 г.). – СПб. : Реноме, 2012. – С. 405–407.
9. Коневщинська О. Е. Електронні соціальні мережі як складник сучасних соціальних медіа / О. Е. Коневщинська, С. Г. Литвинова // // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016. – Т. 55. – № 5. – С. 42–54.
10. Кучаковська Г. А. Роль соціальних мереж в активізації процесу навчання інформатичних дисциплін майбутніх вчителів початкової школи / Г. А. Кучаковська // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – Т. 47. – № 3. – С. 136–149.
11. Майнаєв Ф. Я. Використання соціальних мереж у on-line-навчанні / Ф. Я. Майнаєв // Innovative solutions in modern science. – 2016. – № 2 (2). – С. 1–9.
12. Манюк Л. В. Використання електронних соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх лікарів до професійної діяльності та фахової комунікації / Л. В. Манюк // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – Т. 53. – № 3. – С. 88–97.
13. Лещенко А. М. Социальные сети как механизм конструирования коммуникации в современном обществе : дисс. … канд. филос. наук : 09.00.11 / Лещенко Александр Михайлович ; Пятигорский государственный гуманитарно-технологический университет. – Пятигорск, 2011. – 158 с.
14. Литвинова С. Віртуальні предметні спільноти як засіб управління нормативно-методичним забезпеченням діяльності вчителя ЗНЗ / С. Литвинова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2012. – № 7. – С. 7–9.
15. Олексюк Н. В. Використання електронних соціальних мереж у соціально-педагогічній роботі зі школярами / Н. В. Олексюк, Л. В. Лебеденко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – Т. 48. – № 4. – С. 88–102.
16. Павличенко Е. Н. Социальные сети как инструмент модернизации образования / Е. Н. Павличенко // Народное образование. – 2012. – № 1. – С. 42–47.
17. Пінчук О. П. Історико-аналітичний огляд розвитку соціальних мережних технологій та перспектив їх використання у навчанні / О. П. Пінчук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – № 4 (48). – С. 14–34.
18. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/sh/. – Дата звернення : 18.02.2017
19. Тверезовська Н. Т. Роль і місце соціальних мереж у формуванні освітньо інформаційного середовища аграрних університетів / Н. Т. Тверезовська, С. М. Мигович // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – Серія : Педагогіка, психологія, філософія . – 2012. – Вип. 175(3). – С. 291–298.
20. Фещенко А. В. Использование виртуальных социальных сетей в образовательном процесе вуза / А. В. Фещенко // Открытое и дистанционное образование. – Томск, 2010. – № 2 (38). – С. 54– 57.
21. Чернов И. В. Социальные сети как инструмент обучения и коммуникации студентов [Текст] / И. В. Чернов // Социология образования. – 2010. – №7. С. 71–75
22. Щербаков О. В. Соціальна мережа для підтримки навчального процесу у ВНЗ / О. В. Щербаков, Г. А. Щербина // Системи обробки інформації. Інформаційні технології в освіті і медицині. – 2012. – Вип. 8 (106). – С. 159–162.
23. Audi J. P. Bato. Students' attitudes towards the development of an online guidance counseling system / Audi J. P. Bato, D. Marcial // Information Technologies and Learning Tools. – 2016. – Vol 56. – № 6. – P. 40–50.
24. Barnes N. Social Media Adoption Soars as Higher-Ed Experiments and Reevaluates Its Use of New Communications Tools [Електронний ресурс] / N. Barnes, A. Lescault. – Режим доступу до джерела : http://sncr.org/sites/default/files/higherEd.pdf. – Дата звернення : 19.02.2017
25. Qualman E. Socialnomics: How Social Media Transforms the Way We Live and Do Business / E. Qualman // Wiley – 2009. – P. 288.

Матеріал надійшов до редакції 27.02.2017 р.

СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ КАК ЭФФЕКТИВНАЯ СРЕДА ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКО-СТУДЕНЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Шульская Наталья Николаевна
кандидат филологических наук, доцент кафедры социальных коммуникаций
Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, г. Луцк, Украина
nat_sh@ukr.net

Матвийчук Наталья Николаевна
кандидат экономических наук, доцент кафедры аналитической экономики и природопользования
Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, г. Луцк, Украина
talja-wnu@rambler.ru

Аннотация. В статье на примере преподавания учебной дисциплины «Редакторское мастерство» (2015–2016 учебный год) проанализирована целесообразность использования социальной сети «Вконтакте» как эффективной среды для преподавательско-студенческого общения. Исследованы коммуникативная роль преподавателя и студентов в процессе преподавания / освоения курса с использованием сообщества «Редакторское мастерство». На основе результатов опроса участников сообщества – студентов направления подготовки «Издательское дело и редактирование» Восточноевропейского национального университета имени Леси Украинки выяснено, что такая форма организации учебного процесса в внеаудиторное время является удобной для студентов. Доказано, что она расширяет коммуникационную составляющую, является удобной при выполнении самостоятельной работы по курсу, дает возможность получения дополнительных консультаций, делает обучение доступным, неформальным, интерактивным и креативным.

Ключевые слова: социальная сеть; информационно-коммуникационные средства; эффективная учебная среда; преподавательско-студенческая коммуникация.

SOCIAL NETWORK AS AN EFFECTIVE COMMUNICATION ENVIRONMENT BETWEEN TEACHER AND STUDENT IN EDUCATIONAL PROCESS

Nataliia M. Shulska
PhD in Philology, Associate Professor in The Department of Social Communications
Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine
nat_sh@ukr.net

Nataliia M. Matviichuk
PhD in Economics, Associate Professor in The Department of Analytical Economics and Environmental Management
Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine
talja-wnu@rambler.ru

Abstract. Within the article the authors analyze the feasibility of using social network «Vkontakte» as an effective environment for teacher-student communication on the example of teaching discipline «Editorial craftsmanship» (2015-2016 academic year). It was investigated the communicative role of the teacher and students during teaching / mastering course using a community «Editorial craftsmanship». Based on results of the survey community members – students training direction «Publishing and Editing» Lesya Ukrainka Eastern European National University it was found that this form of organization of educational process in extracurricular time is effective for students. Proved that it extends the communication component, is convenient at performance of independent work on course, provides additional consultations, makes learning accessible, informal, interactive and creative.

Keywords: social network; information and communication technologies; educational environment; student-teacher communication.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bodnenko D. M. Using the social networking site Facebook for training future journalists / D. M. Bodnenko, D. O. Jashchenko, Ja. O. Borshch // Naukovyj visnyk innovacijnykh tekhnolohij. – 2012. – № 1. – P. 29–35 (in Ukrainian)
2. Hurevych R. S. Formation of the educational information environment for skilled workers in vocational schools : [monohrafiia] ; za zag. red. d-ra ped. nauk, prof., chlena-korespondenta NAPN Ukrainy R. S. Hurevych. – Vinnycia : Planer, 2015. – 426 p (in Ukrainian)
3. Djulicheva Ju. Experience in the use of social networks at colleges and universities in the USA / Ju. Djulicheva // Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka. – 2012. – № 19 (254). – Vol. I.– P. 245–250 (in Ukrainian)
4. Jechkalo Ju.V. The use of social networks in teaching physics / Ju. V. Jechkalo // Teoriia ta metodyka navchannia matematyky, fizyky, informatyky : zb. nauk. pr. : v 3-kh t. – Kryvyj Rig : Vyd. viddil KMI, 2013. – Vol. XI. – T. 2 : Teoriia ta metodyka navchannia fizyky. – P. 70–75 (in Ukrainian)
5. Zolotukhin S. A. The role of social networks in education informatization [online] / S. A. Zolotukhin // Diskussiia : politematicheskij zurnal nauchnykh publikacyj. – Available from: http://www.journal-discussion.ru/publication.php?id=120 (in Russian)
6. Ivashnjova S. The use of social services and social networking in education / S. Ivashnjova // Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky. – 2012. – № 2.– P. 15–17 (in Ukrainian)
7. Karpa I. Using the web and social networking site Facebook in learning English / Iryna Karpa // Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : zb. nauk. pr. – 2015. – Vol. 12. – P. 267–272 (in Ukrainian)
8. Klymenko O. A. Social networks as a means of learning and interaction between the participants of the educational process / O. A. Klymenko // Teoriia I praktika obrazovaniia v sovremennom mire : materialy Mezdunar. nauch. konf. (g. Sankt-Peterburg, fevral, 2012 g.). – SPb. : Renome, 2012. – P. 405–407 (in Russian)
9. Konevshchynska O. E. Electronic social networks as a component of modern social media / O. E. Konevshchynska, S. H. Lytvynova // Informacijni tekhnolohii i zasoby navchannia. – 2016. – T. 55. – № 5. – P. 42–54 (in Ukrainian)
10. Kuchakovs'ka H. A. The role of social media in enhancing the learning process informatychnyh subjects of future elementary school teachers / H. A. Kuchakovs'ka // Informacijni tekhnolohii i zasoby navchannia. – 2015. – T. 47. – № 3. – P. 136–149 (in Ukrainian)
11. Majnaiev F. Ja. The use of social networks on-line-Learning / F. Ja. Majnaiev // Innovative solutions in modern science. – 2016. – № 2 (2). – P. 1–9 (in Ukrainian)
12. Manjuk L. V. The use of electronic social networks in the training of future doctors to the profession and professional communication / L. V. Manjuk // Informacijni tekhnolohii i zasoby navchannia. – 2015. – T. 53. – № 3. – P. 88–97 (in Ukrainian)
13. Leshchenko A. M. Social networks as a mechanism for constructing communication in modern society : diss. … kand. filos. nauk : 09.00.11 / Leshchenko Aleksandr Mikhajlovich ; Pjatigorskiy hosudarstvennyj humanitarno-tekhnologicheskij universitet. – Pjatigorsk, 2011. – 158 p. (in Russian)
14. Lytvynova S. Virtual substantive community as a means of managing regulatory and methodological support of teachers / S. Lytvynova // Kompjuter u shkoli ta simji. – 2012. – № 7. – P. 7–9 (in Ukrainian)
15. Oleksjuk N. V. The use of electronic social networks in social and educational work with students / N. V. Oleksjuk, L. V. Lebedenko // Informacijni tekhnolohii i zasoby navchannia. – 2015. – T. 48. – № 4. – P. 88–102 (in Ukrainian)
16. Pavlichenko E. N. Social networking as a tool of modernization of education / E. N. Pavlichenko // Narodnoje obrazovaniie. – 2012. – № 1. – P. 42–47 (in Russian)
17. Pinchuk O. P. Historical and analytical review of social networking technologies and prospects of their use in education / O. P. Pinchuk // Informacijni tekhnolohii i zasoby navchannia. – 2015. – T. 48. – № 4. – P. 14–34 (in Ukrainian)
18. On the National Strategy for Development of Education in Ukraine until 2021 [online]. – Available from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/sh/. – Access: 18.02.2017 (in Ukrainian)
19. Tverezovska N. T. Role of social media in shaping the educational information environment of agricultural universities / N. T. Tverezovska, S. M. Myhovych // Naukovyj visnyk Nacionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrainy. – Seria : Pedahohika, psykhologiia, filosofiia. – 2012. – Vyp. 175 (3). – P. 291–298 (in Ukrainian)
20. Feshchenko A. V. The use of virtual social networks in the educational process of high school / A. V. Feshchenko // Otkrytoje i distancyonnoje obrazovaniie. – Tomsk, 2010. – № 2 (38). – P. 54– 57 (in Russian)
21. Chernov I. V. Social networks as a tool for students learning and communication [Text] / I. V. Chernov // Sociolohiia obrazovaniia. – 2010. – №7. – P. 71–75 (in Russian)

22. Shcherbakov O. V. Social network to support the learning process in universities / O. V. Shcherbakov, H. A. Shcherbyna // Systemy obrobky informacii. Informacijni tekhnolohii v osviti i medycyni. – 2012. – Vol. 8 (106). – P. 159–162 (in Ukrainian)
23. Audi J. P. Bato. Students' attitudes towards the development of an online guidance counseling system / Audi J. P. Bato, D. Marcial // Information Technologies and Learning Tools. – 2016. – Vol 56. – № 6. – P. 40–50 (in Ukrainian)
24. Barnes N. Social Media Adoption Soars as Higher-Ed Experiments and Reevaluates Its Use of New Communications Tools [online] / N. Barnes, A. Lescault. – Available from: http://sncr.org/sites/default/files/higherEd.pdf. – Access: 19.02.2017 (in English)
25. Qualman E. Socialnomics: How Social Media Transforms the Way We Live and Do Business / E. Qualman // Wiley – 2009. – P. 288 (in English)

(cc) BY-NC-SA

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.